

Prohlášení předních vědců z oblasti výzkumu nikotinu a politiky veřejného zdraví

Dr. Margaret Chan

generální ředitelka
Světová zdravotnická organizace
Ženeva

V kopii: sekretariát FCTC (Rámcová úmluva o kontrole tabáku), účastnické země FCTC, regionální úřady WHO

26. května 2014

Snížení předčasných úmrtí a nemocí v důsledku užívání tabákových výrobků – harm reduction a Rámcová úmluva o kontrole tabáku (Framework Conventin on Tobacco Control, FCTC)

Vážená Dr. Chan,

dovolujeme si Vás oslovit v dostatečném předstihu před důležitými jednáními o kontrole tabáku, která proběhnou ke konci tohoto roku na šesté konferenci účastnických zemí FCTC (Conference of Parties, COP-6). Cílem činnosti WHO a FCTC je zásadně snížit obrovské škody způsobené užíváním tabáku, jakou jsou nádorová, kardiovaskulární a respirační onemocnění. Jak WHO uvedla, ve 21. století pravděpodobně překročíme hranici jedné miliardy předčasných úmrtí souvisejících s užíváním tabáku. Takový počet obětí, nemocí a utrpení si žádá, abychom nepřestali hledat všechny možné praktické, etické a legální způsoby, jak tuto zátěž snížit.

S obavami proto sledujeme, že se při přípravě FCTC COP-6 zřejmě přehlídí nebo dokonce záměrně opomíjí jedno velmi důležité řešení. Jednou z možností, jak snížit škody způsobené užíváním tabáku pro 1,3 miliardy lidí, kteří v současné době kouří, je to, že by mohli užívat nikotin v méně škodlivé formě, totiž bez hoření.

Mnoho let je známo, že lidé, „kouří kvůli nikotinu, ale umírají kvůli kouři“: drtivá většina úmrtí a onemocnění z kouření vzniká z inhalace dehtových částic a toxických plynů do plic. V současné době se objevuje mnoho výrobků na bázi nikotinu, které mohou účinně nahradit cigarety, ale s velmi nízkými riziky. Patří mezi ně například e-cigarety a jiné výrobky produkující výpary, bezdýmny tabák „snus“ s nízkým množstvím nitrosaminů a další nízkorizikový nehořlavý nikotin nebo tabákové výrobky, které se mohou stát v budoucnu životaschopnými alternativami ke kouření. Všechny tyto produkty mohou hrát významnou roli při plnění cílů OSN k omezení epidemie nepřenositelných nemocí (Non-Communicable Diseases, NCD) do roku 2025 tím, že sníží prevalenci kouření a spotřebu cigaret. Je těžké si představit, že by mohlo dojít k významnému snížení nepřenositelných nemocí souvisejících s tabákem bez nějaké náhrady zdroje nikotinu. I když

většina z nás by raději viděla, aby lidé přestali kouřit a používat nikotin vůbec, zkušenosti ukazují, že mnoho kuřáků nemůže nebo se nechce vzdát nikotinu a budou i nadále kouřit, pokud není k dispozici bezpečnější alternativa, která by pro ně byla přijatelná.

Dovolujeme si proto doporučit následující body ochrany veřejného zdraví snižováním rizik spojených s užíváním tabáku pod celosvětovým vedením ze strany WHO:

1. *Minimalizace rizik užívání tabáku je součástí řešení, ne součástí problému.* To by mohlo významně přispět k poklesu celkového množství nepřenosných nemocí způsobených kouřením, a to mnohem rychleji než konvenční strategie. Pokud budou nízkorizikové nikotinové výrobky regulovány stejně jako tradiční tabákové výrobky a bude tedy také snaha snížit jejich používání, aniž bychom uznali jejich kladný potenciál jako nízkorizikové alternativy kouření, byly by nesprávně definovány jako součást problému.
2. *Přístup ke snižování rizik z tabáku by měl být založen na důkazech a zohledňovat významné snížení rizika, pokud kuřák přechází na nízkorizikový nikotinový produkt.* Regulace by měla být proporcionální a vyvážená, zohledňovat zlepšení zdraví při minimálním možném riziku. Struktura FCTC v současné době tomuto účelu příliš nevyhovuje.
3. *Regulační orgány by se měly předběžně vyhnout opatřením, která by mohla podpořit časově delší konzumaci cigaret.* Regulace, která je příliš restriktivní nebo zatěžuje nízkorizikové produkty, může nežádoucím způsobem chránit cigarety před konkurencí méně nebezpečných alternativ a nakonec znamenat škody. Každý přístup k nízkorizikovým, nehořlavým nikotinovým výrobkům by měl být posouzen ve vztahu k riziku kouření cigaret.
4. *Cíle a ukazatele pro snížení spotřeby tabáku by měly být v souladu s hlavním cílem snižování nemocnosti a předčasných úmrtí způsobených tabákem, nikoli užíváním nikotinu jako takového, a proto se zaměřovat především na snížení kouření.* Při navrhování rámcových cílů pro nepřenosné nemoci (NCD) nebo vznikající tzv. udržitelné rozvojové cíle by bylo kontraproduktivní a potenciálně škodlivé snižovat v rámci těchto cílů i užívání nízkorizikových nikotinových výrobků, jako jsou e-cigarety: místo toho by tyto výrobky měly mít důležitou roli při plnění těchto cílů.
5. *Snížení rizik užívání tabáku (harm reduction) je absolutně v souladu s kvalitní veřejnou zdravotní politikou a praxí a tak by bylo neetické a škodlivé zabraňovat možnosti přecházet na nízkorizikové alternativy kouření.* Jak uvádí Ottawská charta WHO: „Podpora zdraví je proces umožňující lidem zvyšovat kontrolu nad svým zdravím a nad jeho zlepšováním.“ Harm reduction v užívání tabáku umožňuje lidem kontrolovat riziko spojené s užíváním nikotinu a snížit je na velmi nízkou nebo až zanedbatelnou úroveň.

6. *Je kontraproduktivní zakázat reklamu na e-cigarety a jiné nízkorizikové alternativy kouření.* Důvod pro zákaz reklamy na tabákové výrobky je založen na obrovských škodách, které kouření způsobuje, ale podobný argument neplatí např. pro e-cigarety, které mohou snížit riziko tím, že by vedly k omezení kouření. Je samozřejmě třeba kontrolovat reklamu cílenou na nekuřáky, hlavně mladé, ale celkový zákaz by měl negativní dopad včetně ochrany trhu s cigaretami a implicitně tak podpory tabákových společností. Je možné cílit reklamu na současné kuřáky, kde jsou benefity velké a rizika minimální. Článek 13 FCTC (Tabáková reklama, propagace a sponzorování) tak není pro tyto nehořlavé výrobky vhodný.
7. *Není vhodné aplikovat legislativu navrženou na ochranu okolí kuřáků před pasivním kouřením také na výrobky produkující výpary.* V současné době neexistuje důkaz ohrožení zdraví osob v okolí výpary e-cigaret. Rozhodnutí o tom, zda je používání e-cigaret v určitém prostoru povoleno nebo zakázáno, by mělo být na vlastnících nebo provozovatelích veřejných prostor a může brát v úvahu celou řadu faktorů. Článek 8 FCTC (Ochrana před expozicí tabákovému kouři) by neměl být v současné době aplikován na tyto výrobky, které kouř neprodukují.
8. *Daňový režim pro nikotinové výrobky by měl odrážet míru rizika spojenou s užíváním a pobízet uživatele k přechodu od kouření k nízkorizikovým výrobkům.* Nadměrné zdanění nízkorizikových výrobků ve vztahu ke klasickému tabáku odrazuje kuřáky od změny a vyvolává větší škody, než by mohly být.
9. *WHO a národní vlády by měly nezaujatě reflektovat vědecké argumenty, nikoli pochybné výroky či aktivistickou dezinterpretaci dat.* Například, hodně se diskutovalo o možnosti, že by užívání nízkorizikových výrobků mohlo vést ke zvýšenému užívání výrobků s vysokým rizikem, tedy ke kouření („gateway effect“). Nejsme si vědomi jakéhokoliv věrohodného důkazu, který podporuje tuto domněnku. Podobné argumenty byly uváděny také v souvislosti s bezdýmným tabákem („snus“) ve Skandinávii, ale dnes je prokázáno, že snus tam významně přispěl ke snížení jak prevalence kouření, tak i onemocnění souvisejících s tabákem, a to zejména u mužů.
10. *WHO a účastnické země FCTC potřebují objektivní vědecká data z mezinárodní perspektivy.* Studijní skupina WHO pro regulaci tabákových výrobků (TobReg) přinesla v letech 2005 až 2010 řadu expertních prací vysoké úrovně. Tento výbor by měl být tvořen předními světovými odborníky a poskytnout další vysoce kvalitní nezávislé poradenství WHO a účastnickým zemím na výše uvedené otázky.

Potenciál pro snížení následků užívání tabákových výrobků pomocí nízkorizikových alternativ je opravdu velký a tyto výrobky by mohly být jednou z nejvýznamnějších zdravotních inovací 21. století – mohou zachránit stovky

milionů životů. Měli bychom se ubránit snaze kontrolovat a potlačovat tyto nízkorizikové výrobky stejně jako tabákové výrobky obecně a namísto toho by WHO měla podpořit jejich regulaci adekvátně riziku a využít jejich kladný potenciál. Hluboce nás znepokojuje zařazení těchto výrobků mezi tabákové výrobky a vůbec jejich začlenění do FTC. To by způsobilo více škody než užítku a bránilo by našemu společnému cíli v potlačování nepřenosných nemocí. Doufáme, že WHO bude v čele s Vámi vést kontrolu tabáku založenou na důkazech, účinnou a etickou, včetně snižování rizik z tabáku (harm reduction).

Byli bychom vděčni za Vaši reakci na tyto návrhy a chtěli bychom požádat o osobní schůzku s Vámi nebo Vašimi kolegy a menší delegací signatářů tohoto dopisu. Toto prohlášení a veškeré související informace budou k dispozici na webových stránkách Nicotine Science and Policy (<http://nicotinepolicy.net>) od 29. května 2014.

Se srdečným pozdravem,

Signatáři tohoto prohlášení ze dne 26. května 2014 (ponecháno v angl. jazyce)

Professor David Abrams

Professor of Health Behavior and Society. The Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Maryland. USA. Professor of Oncology (adjunct). Georgetown University Medical Center, Lombardi Comprehensive Cancer Center. Washington DC. United States of America

Professor Tony Axéll

Emeritus Professor Geriatric Dentistry, Consultant in Oral Medicine Sweden

Professor Pierre Bartsch

Respiratory physician, Faculty of Medicine University of Liège Belgium

Professor Linda Bauld

Professor of Health Policy. Director of the Institute for Social Marketing Deputy Director, UK Centre for Tobacco and Alcohol Studies University of Stirling United Kingdom

Professor Ron Borland

Nigel Gray Distinguished Fellow in Cancer Prevention at Cancer Council Victoria Professorial Fellow School of Population Health and Department of Information Systems University of Melbourne, Australia

Professor John Britton

Professor of Epidemiology; Director, UK Centre for Tobacco & Alcohol Studies, Faculty of Medicine & Health Sciences University of Nottingham, United Kingdom

Associate Professor Chris Bullen

Director, National Institute for Health Innovation School of Population Health, University of Auckland,

New Zealand

Professor Emeritus André Castonguay

Faculty of Pharmacy Université Laval, Quebec,
Canada.

Dr Lynne Dawkins

Senior Lecturer in Psychology, Co-ordinator: Drugs and Addictive Behaviours Research
Group School of Psychology, University of East London,
United Kingdom

Professor Ernest Drucker

Professor Emeritus Department of Family and Social Medicine, Montefiore Medical
Center/Albert Einstein College of Medicine Mailman School of Public Health, Columbia
University
United States of America

Professor Jean François Etter

Associate Professor Institut de santé globale, Faculté de médecine, Université de Genève,
Switzerland

Dr Karl Fagerström

President, Fagerström Consulting AB, Vaxholm,
Sweden

Dr Konstantinos Farsalinos

Researcher, Onassis Cardiac Surgery Center, Athens,
Greece
Researcher, University Hospital Gathuisberg, Leuven,
Belgium

Professor Antoine Flahault

Directeur de l'Institut de Santé Globale Faculté de Médecine, Université de Genève,
Suisse/ Institute of Global Health, University of Geneva,
Switzerland
Professor of Public Health at the Faculté de Médecine, Université Paris Descartes,
Sorbonne Paris Cité,
France

Dr Coral Gartner

Senior Research Fellow University of Queensland Centre for Clinical Research The
University of Queensland,
Australia

Dr Guillermo González

Psychiatrist, Comisión de Rehabilitación en Enfermedad Mental Grave Clínica San
Miguel Madrid,
Spain

Dr Nigel Gray

Member of Special Advisory Committee on Tobacco Regulation of the World Health
Organization, Honorary Senior Associate Cancer Council Victoria
Australia

Professor Peter Hajek

Professor of Clinical Psychology and Director, Health and Lifestyle Research Unit
UK Centre for Tobacco and Alcohol Studies Wolfson Institute of Preventive Medicine,
Barts and The London School of Medicine and Dentistry Queen Mary University of
London,
United Kingdom

Professor Wayne Hall

Director and Inaugural Chair, Centre for Youth Substance Abuse Research University of
Queensland
Australia

Professor John Hughes

Professor of Psychology, Psychiatry and Family Practice University of Vermont
United States of America

Professor Martin Jarvis

Emeritus Professor of Health Psychology Department of Epidemiology & Public Health
University College London,
United Kingdom

Professor Didier Jayle

Professeur d'addictologie Conservatoire National des Arts et Métiers Paris,
France

Dr Martin Juneau

Directeur, Direction de la Prévention Institut de Cardiologie de Montréal, Professeur
Titulaire de Clinique Faculté de Médecine, Université de Montréal,
Canada

Dr Michel Kazatchkine

Member of the Global Commission on Drug Policy Senior fellow, Global Health Program,
Graduate institute, Geneva,
Switzerland

Professor Demetrios Kouretas

School of Health Sciences and Vice Rector University of Thessaly,
Greece

Professor Lynn Kozlowski

Dean, School of Public Health and Health Professions, Professor of Community Health
and Health Behavior, University at Buffalo, State University of New York,
United States of America

Professor Eva Králiková

Institute of Hygiene and Epidemiology Centre for Tobacco-Dependence, First Faculty of
Medicine Charles University in Prague and General University Hospital in Prague,
Czech Republic

Professor Michael Kunze

Head of the Institute for Social Medicine, Medical University of Vienna,
Austria

Dr Murray Laugesen

Director Health New Zealand, Lyttelton, Christchurch,
New Zealand

Dr Jacques Le Houezec

Consultant in Public Health, Tobacco dependence, Rennes,
France
Honorary Lecturer, UK Centre for Tobacco Control Studies, University of Nottingham,
United Kingdom

Dr Kgosi Letlape

President of the Africa Medical Association Former President of the World Medical
Association Former Chairman of Council of the South African Medical Association
South Africa

Dr Karl Erik Lund

Research director Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research, Oslo,
Norway

Dr Gérard Mathern

Président de l'Institut Rhône-Alpes de Tabacologie, Saint-Chamond,
France

Professor Richard Mattick

NHMRC Principal Research Fellow Immediate Past Director NDARC (2001-2009),
National Drug and Alcohol Research Centre (NDARC), Faculty of Medicine The
University of New South Wales,
Australia

Professor Ann McNeill

Professor of Tobacco Addiction Deputy Director, UK Centre for Tobacco and Alcohol
Studies National Addiction Centre, Institute of Psychiatry King's College London,
United Kingdom

Dr Hayden McRobbie

Reader in Public Health Interventions, Wolfson Institute of Preventive Medicine, Queen
Mary University of London,
United Kingdom

Dr Anders Milton

Former President of the Swedish Red Cross, Former President and Secretary of the
Swedish Medical Association, Former Chairman of the World Medical Association
Owner & Principal Milton Consulting,
Sweden

Professor Marcus Munafò

Professor of Biological Psychology, MRC Integrative Epidemiology Unit at the University
of Bristol, UK Centre for Tobacco and Alcohol Studies, School of Experimental
Psychology University of Bristol,
United Kingdom

Professor David Nutt

Chair of the Independent Scientific Committee on Drugs (UK) Edmund J Safra Professor of Neuropsychopharmacology, Head of the Department of Neuropsychopharmacology and Molecular Imaging Imperial College London, United Kingdom

Dr Gaston Ostiguy

Professeur agrégé Directeur de la Clinique de cessation tabagique Centre universitaire de santé McGill (CUSM), Institut thoracique de Montréal, Canada

Professor Riccardo Polosa

Director of the Institute for Internal Medicine and Clinical Immunology, University of Catania, Italy

Dr Lars Ramström

Director Institute for Tobacco Studies Täby, Sweden

Dr Martin Raw

Special Lecturer UK Centre for Tobacco and Alcohol Studies, Division of Epidemiology and Public Health, University of Nottingham, United Kingdom

Professor Andrzej Sobczak

Department of General and Inorganic Chemistry, Faculty of Pharmacy and Laboratory Medicine, Medical University of Silesia, Katowice, Poland
Institute of Occupational Medicine and Environmental Health, Sosnowiec, Poland

Professor Gerry Stimson

Emeritus Professor, Imperial College London; Visiting Professor, London School of Hygiene and Tropical Medicine
United Kingdom

Professor Tim Stockwell

Director, Centre for Addictions Research of BC Professor, Department of Psychology
University of Victoria, British Columbia, Canada

Professor David Swenor

Adjunct Professor, Faculty of Law, University of Ottawa, Special Lecturer, Division of Epidemiology and Public Health, University of Nottingham, United Kingdom

Professor Umberto Tirelli

Director Department of Medical Oncology, National Cancer Institute of Aviano
Italy

Professor Umberto Veronesi

Scientific Director IEO Istituto Europeo di Oncologia, Former Minister of Health,
Italy

Professor Kenneth Warner

Avedis Donabedian Distinguished University Professor of Public Health, Professor,
Health Management & Policy School of Public Health, University of Michigan
United States of America

Professor Robert West

Professor of Health Psychology and Director of Tobacco Studies Health Behaviour
Research Centre, Department of Epidemiology & Public Health, University College
London
United Kingdom

Professor Dan Xiao

Director of Department Epidemiology WHO Collaborating Center for Tobacco or
Health, Beijing Institute of Respiratory Medicine, Beijing Chao-Yang Hospital,
China

Dr Derek Yach

Former Executive Director, Non-Communicable Diseases, Former Head of Tobacco Free
Initiative, World Health Organisation (1995-2004), Senior Vice President Vitality Group
plc, Director, Vitality Institute for Health Promotion
United States of America